

BARATZE MIXIOLARIA

ERRONKARI'N IRUDIA.—Erronkari'ko Isaba'n, elizako koruan, aretzez landutako irudi eder bat daukazu, irakurle. Eliz-gizon bat ageri da, bertan, belauniko; eta inditar bi aren inguruan, aizkorak eskuetan gora.

Jesus-lagundiko Baratze'tar Zipriano da irudiko elizgizona. Isaba'ko semea. Bolibia'ko baso baltzetan, orain lareun urte, jaunagaitik odol-eriotza jasan ebana.

Lurralde zabalak ditu Bolibia'k, sorkalderuntz. Zabalak eta lauak. Ibai aundi ta baso baltzez jantziak. «Mojoak» izeneko basatiak bizi dira an; eta aita Baratze izan zan bertora sartu zan Europa'ko -lenengo gizona.

* *

BENI-ALDEAN.—«Mojo» inditar orreetako bat eroian laguntzaille. Beronegandik izan ebazan ango gauzen eta izkuntzaren barria. Lau urtez ibilli zan batera ta bestera, ango ibai luzeetan zear. Eta Portugal aiñako lurralde luze-zabala ikertu eban. «Beni» dau bere izen, lurralde orrek.

Eiza ta arrainketa ziren basatien bizibide bakarrik. Eta eiza ta arrainketa ibilli zan mixiolaria be, lau urte areetan, bertako inditarren lagun. Giro kaltekorra zan ango giroa. Kaimenez beterik egozan ango ibaiak; pizti txarrez josiak baso baltzak.

INDITARRAK GIZABIDETZEN.—Eta au otu jakon aita Baratze'ri: inditarrak erritxuetan batzea. Leku egoki ta babesak aukeratu ebazan, bai; baiña, ezetz esan eutsoen inditarrak. Auxe zan euren zera guzia: ez zirala alkar konpantzen.

Orduan, aita Baratze'k, gizon onarenak egiñaz, euren arteko auzi ta asarreak konpondu, ta alkarre-razo ebazan, noizbait. Beste auzi bat sortu zan, baiña, gerora: ez zegoala sortubarritako erri-inguruetan, ainbat bizilagunentzako bear zan beste arrain eta eizabiderik.

Zer egin?

Bolibia'ko goi lurraldetara abiatu zan aita Baratze, abere ta azi barrien billa. Berreun buru batu ebazan abelgorritan bakarrik. Eta eurekaz itzuli zan Beni'ko lurraldera; ibaiez ezin, eta basoz-baso, ziur!

Illabete bi emon ebazan bere 400 kilometruko ibillaldi luzean; eta doi-doi iritxi zan bereengana, dana apurtuta, ta ainbat abere bidean galduta.

* *

INDITARRAK JENDATZEN.—Eta nekazari ta abeltzain bihurtuz joan zan, apurka-apurka, lengo eiztari basatiak. Baita arotz eta errementari ere. Ez jakon

beste au, bat ere, xamurragoa izan. Gaiak eta tresnak falta, orra! Eta Lima'raiño joan bear orreen billa.

Berrogei egunetako bidea egoan, andik Lima'ra. Luzeegia, ainbeste joan-etorritarako. «Inka» deitutako lengo inditarrak etorri jakozan, orduan, burura. Lengo Inkatarrek eta areek egindako arrikaltzada sonatuak.

Eta arrikaltzada orreen billa abiatu zan. Iru urte luzetan ibilli zan, andik-ona; eta utsik etorri zan, irutan. Laugarrenez be urten; urte osoa igaro, ta ez zan iñundik-iñora agiri. Itzat emon eben bere inditar lagunak. Eta ona, nun agertzen dan, noizbait, dana ondatuta; dana ondatuta, baiña irribarrea eriola.

Aurkitu eban, azkenik, bere amasetako kaltzada zarra; eta berrogeitik amabost egunetara laburtzen eban bide zabal eta eroso.

* *

INDITARRAK KRISTAUBIDETZEN.—Lengoetako erri txikiak, laister biurtu ziran erri aundi. Ba-eukien arotz, errementari ta eioteirik. Ezin baiña, ainbat tresna, garau ta abere batetik bestera eroan-ekarri; eta Erronkal'en diran «almadi» famatu areen antze-poak egin ebazan aita Baratze'k Beni'ko ibai zabal areetarako.

Ba-eukien eskola ta elizarik. Irakurri ta idatziz gaiñera, ogibide ta dantza barriak be erakutsi eutsezan. Eta berak laguntzen eutsen, bere txistuaz, dantza barri orreetan.

Beste iñungo gauzetan baiño arreta geiago ipiñi eban eliz-gauzetan. Kristau-ikasbide barri bat egin eutsen berak; inditar izkuntza berean eta euren erara moldatua. Baita eliz-kanta barriak sortu be. Sortu, ez; inditarren doiñuak ziran, baiña mixiolariak jarritako bertso barriaz jantziak.

ZELAN ERIOTZARA?—Kristau barri ziran, andik Dgei urtera, bertoko inditar geienak. Ia danak kristaututa, zelan erail eben, bada, euren maixu ta aita ,n a? Ez eben eurek oiñazetu ta erail. Auzoko, Brasil'en mugako beste inditar basatiak erail eben Baratze mixiolaria.

Irurogei urte beteak zituan, orduko; eta araiño abiatu zan, ango basatiak jendatu ta kristautzeko asmotan. Oker jo eutson kukuak, baiña 1 Kukuak oker, baiña Jainkoak ondo. Zeruko sari ederra emon eutson Jaunak bere morroi zintzoari.

Atseginetan dagoz, arrezkero, Beni'ko jenteak eta [saba'ko erritarrak. Eta bitzuen elizetan jaso dautsoe mixiolari aipatuari gimutagarri eder eta maitegarri-rririk.